

د افغانستان اسلامي جمهوریت

د مالیې وزارت

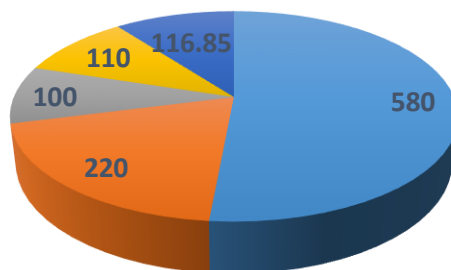
په ۱۳۹۹ مالي کال کې د مالي معینیت د لاسته راوړنو راپور

پیلیزه:

د ۱۳۹۹ مالي کال د کرونا ویروس د خپریدو له کبله د ټولې نړۍ په خاص ډول د افغانستان لپاره یو له ننګونو ډک کال وو. د یاد ویروس د کابو کولو لپاره د مرکزي حکومت له لوري د قرنطین په اعلان سره په هېواد کې اقتصادي کړنې په تپه ودرېدې، چې په پایله کې د هېواد په اقتصادي وده کې د تېر کال په پرتله د ټولټال پنځه سلنې په کچه کموالی راغی. پدې سربېره د مالیې وزارت لخوا په کلني بودجه کې د دوه گونو تعدیلاتو او بودجې د منځمهالهیباکتنبه ترسره کولو سره په کورنیو عوایدو کې د څه باندې ۳۱ میلیارده افغانیو په کچه کموالی، او له بل پلوه د یاد ویروس د کابو کولو لپاره په عامه لگښتونو کې د ۳۶ میلیارده افغانیو په کچه زیاتوالی راغی، چې ټول ټال ۶۷ میلیارده افغانی مالی فشار په حکومت باندې د اختیاري بودجې له لاری راغی.

د مالیې وزارت د خپلو پرمختیایي همکارانو په اختیاري مالیې مرستو او گډو همکاريو سره وکولای شول چې په ۱۳۹۹ مالي کال کې د کرونا ویروس د کابو کولو لپاره په ملي بودجه کې رامنځته شوی کسر تمویل او د یاد ویروس له کبله رامنځته شوي اقتصادي او روغتیایي اغیزې محدودې کړي.

په ۱۳۹۹ مالي کال بودجه کې د افغانستان د حکومت سره د نړیوالو اختیاري مرستې ارقام په میلیون ډالر

- د نړیوال بانک تشویقی پروگرام
- د پيسو نړیوال صندوق توسعوی پروگرام
- د آسیا پراختیایي بانک مرسته
- د اروپایي ټولنی مرسته

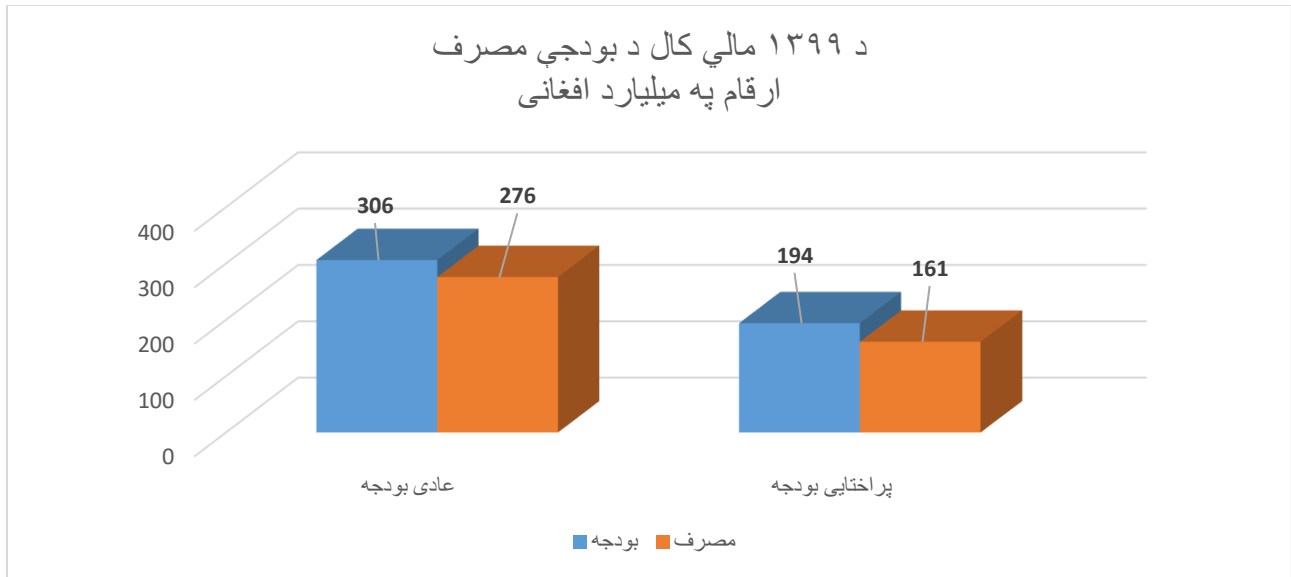
د ۱۳۹۹ مالي کال په بودجه باندې د کرونا ویروس اغیزې، بودجوي تعدیلات او منځمهاله

بیاکتنه:

د ۱۳۹۹ مالي کال په لمړیو کې په هېواد کې د کرونا ویروس په خپریدو سره د مالیې وزارت اړ شو تر څو د یاد ویروس سره د مبارزې په پار د ۱۳۹۹ مالي کال په منظور شوي بودجه کې د روغتیایي خدمتونو د وړاندې کولو او اقتصادي ثبات د برقراری لپاره اړین بدلونونه راولي، چې په ترتیب سره په لمړي پړاو کې د ۶،۶ ملیارده افغانیو په کچه داخلي تعدیلات او په دوهم پړاو کې د ۲۱ ملیارده افغانیو په کچه په اختیاري بودجه کې زیاتوالی رامنځته او د پارلمان لخوا منظور شو. پدې سربېره د منځمهاله بیا کتنې په پایله کې په عادي او پراختیایي بودجه کې د ټولټال ۱۵ ملیارده افغانیو په کچه زیاتوالی راغی چې د کال په جریان کې د پارلمان لخوا تصویب او د مالیې وزارت له لوري اجراء شو.

د ۱۳۹۹ کال د ملي بودجې اجراء:

د ماليې وزارت د ۱۳۹۹ کال په ملي بودجه کې د دوه گونو تعديلاتو او منځمهاله بياکتنې په ترسره کولو سر بېره وکولای شول چې د ۱۳۹۹ مالي کال د ټولټال منظور شوي بودجې څخه ۴۳۷ ميليارده افغانۍ په مصرف ورسوي، چې لدې جملې څخه يې ۲۷۶ ميليارده افغانۍ په عادي او ۱۶۱ ميليارده په پراختيايي برخه کې لگولي دي، چې په ترتيب سره د عادي بودجې لگښت ۹۰٪ سلنه او پراختيايي بودجې لگښت ۸۳٪ سلنه جوړوي چې په لاندې گراف کې ښودل شويده.

د ۱۴۰۰ مالي کال ملي بودجه:

د ماليې وزارت چارواکو د ۱۴۰۰ مالي کال لپاره د يوې ټول شموله ملي بودجې د ترتيب په پار د هېواد ۱۷ مختلفو ولايتونو ته سفرونه وکړل او له ځايي اوسېدونکو، مدني ټولنو، خصوصي سکتور او علمي کدرونو سره تر هر اړخيزو بحثونو وروسته يې د ۱۴۰۰ مالي کال بودجه ترتيب او پارلمان ته د تصويب لپاره وړاندې کړه. د يادو بحثونو په پايله کې د ماليې وزارت ۳ ميليارده افغانۍ د هېواد په ټولو ولايتونو کې د ورو پروژو د تطبيق لپاره ځانگړې کړې چې په روان ۱۴۰۰ مالي کال کې به د هر ولايت د بيوزلۍ کچې، نفوس، او پرمختيايي حالت ته په کتو سره د ماليې وزارت له لوري تطبيق شي.

د ۱۴۰۰ مالي کال په پراختيايي بودجه کې کارموندنه، د اوبو بندونه او کانالونه جوړول، د ترانسپورت او انرژي په برخه کې د بنسټيزو جوړښتونو پراختيا، د گمرکي سيستمونو عصري کول، او د عامه سيستمونو او عملياتي پروسو برښنايي کول له لويو لمريټوبونو څخه دي.

د ماليې وزارت په خزانه کې نغدي زيرمه:

د کرونا وېروس د منفي اغيزو د کابو کولو او کورنيو عوایدو کې په کمښت سر بېره د ماليې وزارت وکولای شو چې د ملکي مامورينو او امنيتي ځواکونو د معاشونو د اداء کولو په گډون د حکومت چارې په عادي ډول تمويل او د پراختيايي پروگرامونو او پروژو قرارداد لرونکو ته په وخت پيسې اداء کړي. اوسمهال د ماليې وزارت په خزانه کې ۳۰،۲ ميليارده افغانۍ شتون لري، پداسې حال کې چې د پيسو د نړيوال صندوق اړتيا ۱۰ ميليارده افغانۍ ده.

په ۱۳۹۹ مالي کال کې د نړيوال بانک د تشويقي پروگرام اړوند اصلاحات:

د نړيوال بانک له لوري د افغانستان دولت ته د افغانستان د بيارغونې د امانتي صندوق يا ARTF په چوکاټ کې د روڼتيا، حساب ورکونې، خصوصي سکتور کې د بهرنۍ پانگوني د جذب، او په ټوله کې د افغانستان د نړيوال اعتبار د لوړولو لپاره د تشويقي پروگرام يا Incentive Program تر عنوان لاندې مشروطې مالي مرستې ورکول کېږي، چې په ترسره کولو سره يې د ماليې وزارت په ۱۳۹۹ مالي کال کې لاندې اصلاحات پلي کړيدي.

1. د برښنايي تادياتو او گرځنده ټيليفون له لارې د پيسو د ليرد سيستمونه فعالول،

2. د تدارکاتو او گمرکونو د معاشاتو نوی پالیسی او مقرري جوړول،
3. د عوایدو د ادارې سیستم (SIGTAS) د افغانستان د مرکزي ثبت ادارې له سیستم سره تړل،
4. د ځمکو اړوند سروې لپاره د نوي قانون جوړول،
5. د کانونو سکتور او هایدرو کاربن د را ایستلو لپاره د مقرري جوړول،
6. د بریښنا او انرژۍ په ډگر کې اصلاحات،
7. د احتیاطي بودجوي کودونو اړوند اصلاحات،
8. د عامه پانګونې په ډگر کې اصلاحات،
9. د عملیاتي او ترمیماتي لګښتونو اړوند اصلاحات،
10. د پلټنې قانون جوړول.

د یادوني وړ ده چې د یادو اصلاحاتو په پلي کولو سره به افغانستان د نړیوالې سوداګریزې اسانتیا برابروني د راپور په نوملړ کې خپل مقام لوړ کړي چې د نړیوالې پانګونې په ډگر کې به د افغانستان سره مرسته وکړي.

د پیسو نړیوال صندوق د RCF پروګرام:

د کرونا ویروس د بشري او اقتصادي خطرونو د کابو کولو او اقتصادي ثبات د ساتلو لپاره د پیسو نړیوال صندوق د افغانستان سره د ۲۲۰ ملیونو ډالرو په ارزښت د RCF تر عنوان لاندې پروګرام د اپریل په ۲۹ نېټه منظور کړ، یادې پیسې په پوره پاملرنې سره د ملي بودجې له لارې د مالي کسر د بیرنې تمویل، کرونا ویروس کابو کولو، او د افغانستان د اقتصادي ثبات د برقرارۍ لپاره د افغانستان دولت ته ورکړل شوي.

د پیسو د نړیوال صندوق د غزېدونکي پور اسانتیا پروګرام ECF:

د ECF پروګرام د پیسو د نړیوال صندوق د اوږدمهاله پورونو له ډلڅخه دی، چې غړو هېوادونو ته د بیوزلې، مالي اصلاحاتو د تطبیق، او د مالي او اقتصادي ثبات د برقرارۍ اړونده ستونزو د له منځه وړلو لپاره له کوم سود پرته د قسطونو پېډول ورکول کېږي.

په ۱۳۹۹ او ۱۴۰۰ مالي کلونو کې د کرونا ویروس له امله د بودجوي کسر او رامنځته شوي اقتصادي بی ثباتۍ په نظر کې نیولو سره د مالي وزارت پرېکړه وکړه ترڅو د پیسو د نړیوال صندوق یا IMF سره یادې ستونزې ته معقوله حل لاره و لټوي، چې له هر اړخیزو مذاکراتو وروسته یې د ECF په درنیم کلن پروګرام هوکړه وکړه. یاد پروګرام ۳۷۰ ملیونه امریکایي ډالرو دي چې له دې جملېڅخه ۱۱۰ ملیون ډالرو د ۱۳۹۹ کال د بودجوي کسر د تمویل او پاتې نورې پاتې راتلونکو کلونو لپاره په نظر کې نیول شوي دي.

د ECF پروګرام د بودجوي کسر په تمویل سربېره د افغانستان د اقتصادي ودې لپاره یو اړین پروګرام دی. یاد پروګرام د جینوا په نړیوال کنفرانس کې د نړیوالو مرسته کوونکو او افغانستان اسلامي جمهوریت ترمنځ د باور چاپیریال په رامنځته کولو سره وکولای شول چې د اړونده مالي اصلاحاتو په تطبیق سره په لویه پیمانه نړیوالې مرستې جلب کړي. پدې سربېره له یاد پروګرام سره لاندې اصلاحاتي هوکړې او شرطونه تړلي دي:

- د دولتي قرارداد کوونکو د مالکیت اړوند معلوماتو په پار د ملي تدارکاتو د مقرري تعدیل او تصویب،
- مالي او عملیاتي تدابیرو ته په پوره پاملرنې سره د مالي وزارت لخوا د افغان ملي بانک او کابل بانک د یوځای کولو هوکړه لیک لاسلیکول،
- د کورنیو عوایدو د زیاتوالي لپاره د گمرکونو او عوایدو د معینیت له لوري د مالیاتي دوسیو د څېړلو د ګرندیتوب لپاره د لازمو میتودونو پکار اچونه،
- په ۲۰۱۷ میلادي کې د پارلمان له لوري د افغانستان بانک د تصویب شوي قانون اصلاح، تعدیل او د پارلمان له لوري تصویب،
- په ۱۳۹۹ مالي کال کې د کرونا ویروس اړوند عامه لګښتونو کې د پلټنې د عالي ادارې لخوا د اداري فساد پلټنه او اړوند راپور خپرول،
- په ارزښت د زیاتیدونکي ماليي Value Added Tax د قانون تعدیل او د پارلمان لخوا په تصویب سره یې د BRT مالیېله منځه وړل،
- په گمرکونو کې د مالي خطرونو د پیژندنې او کاري تخلفاتو د مخنیوي لپاره د څو معیاره سیستم پیاوړتیا او نورو گمرکونو ته د یاد سیستم غزونه،
- د گمرکونو او عوایدو معینیت له لوري د مالي ورکونکو د کاري تخلفاتو اړونده خطرونو د تفکیک لپاره د یو اغیزناک چوکاټ رامنځته کول،

- د لوړ رتبه دولتي مامورينو د شتمنيو د ثبت لپاره د برېښنايي سيستم رامنځته كول او د دوی د شتمنيو اړونده معلومات نشرول.

د تقاعد خزینې اړوند اصلاحات، د تقاعد صندوق رامنځته كول، او د متقاعدینو د حقوقو ادائینه:

د تقاعد خزینه د دولتي کارکوونکو اړوند تقاعد په چارو کې د رویتیا، اغیزمنتوب او متقاعدینو ته د پر وخت ادائینې په پار په ۱۳۹۹ مالي کال کې د یوه ځانګړی صندوق په حیث د مالي وزارت له لوري رامنځته شو. په ۱۳۹۹ مالي کال کې د مالي وزارت وکولای شول چې ۱۴۵،۷۹۱ متقاعدینو ته په خپل وخت د تقاعد حقوق اداء کړي، د یادولو وړ ده چې د متقاعدینو د بشي پېژندګلوی او اړونده چارو کې د فساد د مخنیوي لپاره د متقاعدینو بایومتریک د تقاعد د حقوقو د ورکړې لپاره شرط منل شويدياو تردې مهاله ۵۰،۵۲۸ متقاعدینو بایومتریک شويدي، او متقاعدینو ته د لا ډیرو اسانتیاوو د رامنځته کولو په پار د مالي وزارت د متقاعدینو د پېروونکو مرکز پرانیستلی دی او د اړونده ستونزو د حل په موخه د تلیفوني اړیکو د ۱۴۵ شمیره هم فعاله کړېده.

د افغانستان لپاره د جینوا کنفرانس:

افغان حکومت د ملګرو ملتونو او فنلند هیواد په ګډه ملتیا د افغانستان سره د نړیوالو مرسته کوونکو د مالي ژمنو د نوي کولو په پار د روان میلادي کال د نوامبر په ۲۳ او ۲۴ نیټه د جینوا کنفرانس په سویس هیواد کې جوړ کړ. په یاد کنفرانس کې د افغانستان د دولت له لوري د افغانستان د سولې او پراختیا دوهم ملي چوکاټ او د افغانستان د دوه اړخیزه همکاریو چوکاټ تر عنوان لاندې د افغانستان پنځه کلن پراختیايي پلان نړیوالو ته وړاندې شو، او د نړیوالو مرستندویانو لخوا د افغانستان سره د راتلونکو څلورو کلونو لپاره د ۳،۳ ملیارده امریکایي ډالرو کلنی مالي مرستې ژمنه وشوه.

د پرمختیايي همکاریو خبرې اترې، Development Cooperation Dialogue (DCD) 2020:

د مالي وزارت په ۱۳۹۹ مالي کال کې د خپلو نړیوالو شریکانو سره پرله پسې بحثونه او اوږده مذاکرات درلودل چې د افغانستان د پراختیا لپاره ددوی د همکاریو استراتیژیکې اغیزې او لیدلوری، لاسته راوړنو، او د راتلونکي لپاره پلانونه یې له عمده سرتکو څخه وو. پدې سربېره د افغانستان د پراختیايي ستراتیژۍ او ملي لمریتوبونه سره د نړیوالو مرستندویانو د مرستو په همغږۍ او د جینوا د دوه اړخیز حساب ورکونې چوکاټ GMAF په تطبیق او څرنګوالي هم هر اړخیز بحثونه وشول.

د افغان او جرمني حکومتونو ترمنځ مذاکرات:

د افغانستان د باثباته پراختیا په پار د مالي وزارت په ۱۳۹۹ مالي کال کې د جرمني د فدرالي حکومت سره هر اړخیز بحثونه او مذاکرات درلودل چې په پایله کې د جرمني د اقتصادي همکاریو او پراختیا وزارت BMZ له لوري د مالي وزارت سره ۲۴۰۰ میلیون یورو ژمنه وشوه، پدې سربېره په ۱۳۹۹ مالي کال کې د جرمني هیواد له لوري د ۱۸۰ میلیون یورو په کچه د اقتصادي ثبات اړوند پروژو، او ۱۹ میلیونو یورو د بشري مرستو په برخه کې د افغانستان له حکومت سره ژمنه وشوه.

د مرکزي آسیا د اقتصادي او سیمه ایزو همکاریو د وزیرانو کنفرانس یا CAREC Ministerial Conference:

په ۱۳۹۹ مالي کال کې د مالي وزارت تر مشرتابه لاندې د مرکزي آسیا د اقتصادي او سیمه ایزو همکاریو سازمان د ۱۱ غړو هیوادونو کنفرانس په آنلاین بڼه جوړ شو چې پکې د سیمه ایزو اقتصادي همکاریو، سیمه ایز پیوستون، او په سیمه ایز اقتصاد باندې د کرونا ویروس د اغیزو د له منځه وړولو په اړه پراخ بحثونه وشول، او د سیمه ایزې پرمختیا لپاره د یاد سازمان لخوا جوړ شوی چوکاټ او د ۲۰۳۰ میلادي کال پوري د جنر او ګرځندوی سیمه ایزه ستراتیژي تائید شوه. پدې سربېره د مرکزي آسیا د اقتصادي او سیمه ایزو همکاریو تخنیکي غونډې د مالي وزارت د مالي معین تر مشرۍ لاندې جوړ شول او په مختلفو برخو لکه سیمه ایز پیوستون، برېښنا لیردونه، سرک، ریل پټلۍ، او سیمه ایزې سوداګرۍ ګړندي کولو اړوند اړینې پریکړې وشوې.